

KS. WITOLD MROZIEWSKI

BIEGLI Z ZAKRESU HISTORII I ARCHIWISTYKI W ŚWIETLE PRZEPISÓW KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO I NORM PRAWA KANONIZACYJNEGO

Współcześnie obserwujemy rozwój nauki w kierunku pogłębiania wiedzy w poszczególnych specjalizacjach. Dochodzi do sytuacji, że – dla przykładu – lekarz zatracą swoją pierwotną wizję specjalisty od leczenia w każdej chorobie, a staje się inżynierem poszczególnych organów ludzkich i po ogólnym rozpoznaniu odsyła do specjalisty. W podobnej sytuacji jest każdy sędzia, czy to w sprawach spornych czy karnych, gdyż zmuszony jest korzystać z pomocy biegłych. Jeśli powołuje ich sędzia, nazywani są biegłymi sądowymi. Na terenie prawa kanonicznego najbardziej jest to widoczne przy prowadzeniu spraw o orzeczenie nieważności związku małżeńskiego z tytułów przewidzianych w kanonie 1095. Podobnie do opinii biegłych jako środka pomocniczego uciekają się trybunały prowadzące sprawy kanonizacyjne. Mogą tu występować biegli z zakresu teologii, medycyny i innych dziedzin, m.in. nauk historycznych i archiwistyki. Dla przykładu wielu postulatorów ma kłopoty z przedstawieniem biskupowi diecezjalnemu odpowiednich kandydatów do zlecenia im roli biegłych z zakresu historii i archiwistyki w sprawach kanonizacyjnych. Dla postulatorów nie jest jasne, kiedy ich należy powołać, który biskup jest kompetentny, czy biegli mają obowiązek składania przysięgi. Należy o tym wszystkim wnioskować na podstawie pogłębionej analizy przepisów prawnych oraz obserwować praktykę Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych. Obecnie we wszystkich sprawach, choćby najnowszych, należy zbierać dokumenty dotyczące sprawy. Zadanie to powierza się biegłym

Ks. dr WITOLD MROZIEWSKI – adwokat Sądu Biskupiego Brooklyn, USA; duszpasterz (proboszcz) parafii MB Częstochowskiej i św. Kazimierza, Brooklyn, USA; adres do korespondencji: 183-25 Street, Brooklyn, NY 11232, USA.

z zakresu historii i archiwistyki, którzy je oceniają i wydają swoją opinię, zwłaszcza o autentyczności i wiarygodności dokumentów, a następnie są przesłuchiwani jako świadkowie z urzędu (*ex officio*). Często powołani biegli, nie znając procedury kanonizacyjnej, mają wątpliwości, jakie są ich zadania, gdyż zazwyczaj dekret biskupa nie określa szczegółowo funkcji, jakie mają wypełnić. Z tych powodów warto te problematykę przybliżyć zainteresowanym zgodnie z normami prawa kanonicznego i praktyką trybunałów kanonizacyjnych. W postępowaniu kanonizacyjnym, które jest postępowaniem szczególnym, nie wystarczy stosować jedynie KPK w odniesieniu do biegłych. Należy uwzględnić ustawodawstwo szczególne dotyczące tych spraw.

1. POJĘCIE BIEGŁEGO W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO I PRAWIE KANONIZACYJNYM

Użyty termin *biegły*, zarówno w KPK, jak i w źródłach prawa kanonizacyjnego, pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż ustawodawca kościelny mówi o tej samej instytucji biegłych w procesie kanonicznym ogólnym i szczególnym, jakim jest postępowanie kanonizacyjne. Ani w dawnych, ani w nowych źródłach prawa kanonizacyjnego nie znajdujemy definicji czy bliższego określenia instytucji biegłych¹. Zatem powstaje pytanie, czy do instytucji biegłych w prawie kanonizacyjnym stosuje się kanon 1403 § 2, który powiada, że KPK ma zastosowanie w postępowaniu kanonizacyjnym, jeśli jego przepisy „z samej natury rzeczy dotyczą także tych spraw”. Określenie biegłych znajdujemy, ale tylko pośrednio, w kanonie 1574, który mówi o sposobie ich powoływania w procesie kanonicznym i określa przedmiot ich badania. Według tego kanonu biegły to ekspert, który jest powołany, z nakazu prawa lub przez sędziego, ilekroć jego opinia i jego przesłuchanie jest zdaniem sędziego konieczne. Kanon ten podaje także przedmiot ekspertyzy biegłych, a mianowicie „potwierdzenie jakiegoś faktu lub poznanie natury

¹ Zob. Sacra Rituum Congregatio (dalej: SRC), *Decretum „Cum in agendis”*, 11 nov. 1912, „Acta Sanctae Sedis” (dalej: AAS), 4 (1912), s. 705-707; SRC, *Decretum „Edito Decreto cum in agendis”*, 31 ian. 1913, AAS, 5 (1913), s. 41 n.; SRC, *Decretum „De Servis Dei”*, 26 aug. 1913, AAS, 5 (1913), s. 436-438; SRC, *Normae servandae in construendis processibus ordinariis super causis historicis*, 4 ian. 1939, AAS, 31 (1939), s. 174 n.

jakiejś rzeczy”². Z treści tego kanonu można więc wywnioskować, że biegli, czyli rzeczoznawcy, to osoby, które z polecenia prawa lub sędziego na podstawie własnego doświadczenia lub wiedzy wydają dla celów procesowych opinie celem potwierdzenia jakiegoś faktu lub poznania prawdziwej natury jakiejś rzeczy³. Określenie to uwzględnia jedynie udział biegłego przy ustaleniu lub ocenie faktów i natury jakiejś rzeczy, natomiast nie uwzględnia ustalenia istnienia lub treści normy prawnej, która może być także przedmiotem dowodzenia w procesie kanonicznym⁴. Dla przykładu w postępowaniu kanonizacyjnym nie tylko chodzi o ustalenie jakiegoś faktu (np. męczeństwa) lub o poznanie natury jakiejś rzeczy (np. cudownego zjawiska), ale sędzia może także ustalić, czy daną normę KPK należy stosować w tym postępowaniu. Gdyby sędzia, którym jest biskup lub jego delegat, miał wątpliwość w zakresie prawa kanonicznego, mógłby skorzystać z opinii biegłego kanonisty. Dochodzenie kanonizacyjne po reformie Jana Pawła II ma – przynajmniej w fazie dochodzenia diecezjalnego – znamiona procesu kanonicznego, chociaż wprost nie jest procesem nazywane. W tym postępowaniu na terenie diecezji występuje sędzia, którym jest biskup lub jego delegat, promotor sprawiedliwości zastępujący stronę pozwaną oraz postulator działający w imieniu powoda. Ponadto zachowuje się wiele formalności procesowych jak w każdym procesie kanonicznym. Biskup wydaje też niektóre sentencje, powołuje trybunał kościelny i notariuszy, zbiera środki dowodowe⁵. Te cechy postępowania kanonizacyjnego pozwalają także tu na stosowanie przepisów KPK odnośnie do biegłych, z uwzględnieniem specyfiki spraw kanonizacyjnych. Dlatego można powiedzieć, że biegli w postępowaniu kanonizacyjnym to osoby powołane z nakazu prawa lub sędziego, które na podstawie swej wiedzy lub doświadczenia wydają opinię na temat norm prawnych, ustalenia

² Kan. 1574. „Z pomocy biegłych należy skorzystać, ilekroć na podstawie nakazu prawa lub sędziego jest konieczne ich przesłuchanie i opinia, oparte na doświadczeniu lub wiedzy, dla potwierdzenia jakiegoś faktu lub poznania prawdziwej natury jakiejś rzeczy”.

³ R. S o b a ń s k i, *Biegły sądowy*, [w:] *Encyklopedia Katolicka*, t. 2, Lublin 1976, kol. 527-528.

⁴ S. Płodzień w pracy *Dowód z opinii biegłych w procesie kanonicznym* (Lublin 1958, s. 22) podaje następujące określenie biegłych: „Biegłymi sądowymi są osoby powołane przez sędziego, które na podstawie swoich wiadomości czy praktyki informują go o nieznanym mu normach prawnych i nabytym doświadczeniu, albo wspomagają go przy ocenie względnie ustaleniu faktów wątpliwych lub spornych”.

⁵ H. M i s z t a l, *Prawo kanonizacyjne. Instytucje prawa materialnego, zarys historii, procedura*, wyd. 2, Lublin 2003, s. 211-212.

jakiegoś faktu lub poznania prawdziwej natury rzeczy w sprawie kanonizacyjnej.

Rzeczywiście w dochodzeniu diecezjalnym i w kongregacji biorą udział biegli w rozumieniu kanonu 1574. Biegłymi na terenie diecezji są cenzorzy teologowie, biegli z zakresu historii i archiwistyki, a także lekarze różnych specjalności. Na terenie kongregacji występują biegli konsultorzy, historycy, teologowie, lekarze. Oprócz biegłych w ścisłym tego słowa znaczeniu występują różnego rodzaju eksperci, których nie nazywa się wprost biegłymi, ale wymagana jest od nich odpowiednia wiedza, doświadczenie, znajomość procedury, a zwłaszcza znajomość przepisów prawnych. W tym znaczeniu ekspertem w diecezji winien być delegat biskupa posiadający wiedzę teologiczną i kanoniczną czy rzecznik sprawiedliwości odznaczający się dobrą znajomością prawa. Na terenie kongregacji natomiast ekspertami, ale nie biegłymi w rozumieniu kanonu 1574, są relatorzy spraw, prałat teolog, sekretarz Kongregacji czy podsekretarz⁶. Występują oni jako pracownicy kongregacji i nie są powoływani przez sędziego lub strony *dla potwierdzenia jakiegoś faktu lub poznania prawdziwej natury jakiejś rzeczy*⁷.

Biegli w postępowaniu kanonizacyjnym w rozumieniu kanonu 1574 nie są sędziami ani stronami w sprawie. Powołuje ich sędzia czy to na podstawie nakazu prawa, czy według własnego przekonania, że ich opinia i przesłuchanie jest konieczne. Chodzi bowiem o wykrycie obiektywnej prawdy na temat życia, męczeństwa, praktyki cnót, czystości wiary i obyczajów w pismach kandydata na ołtarze. W procesie dowodzenia cudu chodzi o stwierdzenie, że dane zjawisko podlegające dowodzeniu nie może być wytłumaczone za pomocą praw natury. Sędzia korzysta z ich wiedzy i doświadczenia, ale nie jest związany ich opinią. Kanon 1579 § 2 przewiduje bowiem przyjęcie lub odrzucenie wniosków biegłych⁸. Jest rzeczą zrozumiałą, że sędzia, skoro powołuje biegłych, to powinien uważnie rozważyć ich wnioski. Nie może jednak poprzestać na tych opiniach, lecz winien uwzględnić pozostałe okoliczności sprawy⁹. Biegli różnią się także od świadków zwykłych, którzy najczęściej powoływani są przez strony, podczas gdy biegli są powoływani przez

⁶ T e n ż e, *Biegli w postępowaniu beatyfikacyjnym i kanonizacyjnym*, Lublin 1985, s. 15-16.

⁷ Zob. kan. 1574 i kan. 1581, § 1.

⁸ Kan. 1579 § 2. „Kiedy podaje uzasadnienie decyzji, powinien zaznaczyć, jakie argumenty skłoniły go do przyjęcia lub odrzucenia wniosków biegłych”.

⁹ Kan. 1579 § 1. „Sędzia powinien uważnie rozważyć nie tylko wnioski biegłych, chociażby zgodne, lecz także pozostałe okoliczności sprawy”.

sędziego, wydają swoje opinie na piśmie i mogą być przesłuchiwaani przez sędziego jako tzw. świadkowie z urzędu (*testes ex officio*)¹⁰.

Kanon 1581 § 1 postanawia, że także strony mogą wyznaczyć prywatnych biegłych, którzy muszą być jednak zatwierdzeni przez sędziego¹¹. Powstaje pytanie, czy w postępowaniu kanonizacyjnym postulator reprezentujący powoda, czyli stronę, może zgłosić prywatnych biegłych, np. psychologa lub psychiatrę, gdyby zarzucano kandydatowi na ołtarze chorobę psychiczną. Wydaje się, że na to pytanie należy odpowiedzieć twierdząco, gdyż kanon 1581 § 1 wyraźnie mówi, że prywatni biegli muszą być zatwierdzani przez sędziego. Wtedy za zezwoleniem tegoż sędziego prywatni biegli mogliby przejrzeć akta sprawy, być obecni przy wykonywaniu ekspertyzy przez biegłych powołanych przez sędziego i mogliby przedstawić własną relację¹². Dowód z opinii biegłych różni się też od dowodu z oględzin sądowych, gdyż w tych ostatnich występuje sędzia lub jego delegat w obecności promotora sprawiedliwości i notariusza. Zrozumiałe, że sędzia w celu dokonania oględzin może poprosić biegłego, np. grafologa, żeby stwierdził autentyczność pism, historyka, aby uznał dany dokument jako posiadający wartość historyczną, czy lekarza, który stwierdziłby autentyczność szczątek doczesnych sługi Bożego.

Podsumowując rozważania na temat pojęcia biegłego w KPK i w postępowaniu kanonizacyjnym, należy postawić pytanie o charakter tego dowodu. Nie ulega wątpliwości, że w KPK opinie biegłych stanowią dowód samoistny. Kodeks bowiem traktuje o biegłych na równi z dowodem z dokumentów, z przesłuchań świadków, wizją lokalną i domniemaniami (zob. tytuł IV Księgi VII KPK). Natomiast w postępowaniu kanonizacyjnym opinie biegłych są traktowane jako dowód pomocniczy. Zarówno konstytucja *Divinus perfectio-nis Magister*, jak i *Normy* Kongregacji z 1983 r. mówią wprost jedynie o zeznaniach świadków i dokumentach jako dowodach, zaś opinie biegłych, chociaż są wymagane niemal we wszystkich sprawach kanonizacyjnych, to jednak jedynie dla potwierdzenia zeznań świadków lub dowodu z dokumentu. Tego rodzaju teza została zapisana w kanonie 2019 KPK z 1917 r., który mówił o dowodach, że powinny być pełne (*omnino plenae*), i tylko takie były dopuszczalne, które wywodzą się z zeznań świadków lub dokumentów. Opinie

¹⁰ Kan. 1578 § 3. „Biegły może zostać wezwany przez sędziego, by udzielił dalszych wyjaśnień, które wydają się konieczne”.

¹¹ Kan. 1581 § 1. „Strony mogą wyznaczyć prywatnych biegłych, którzy muszą być zatwierdzeni przez sędziego”.

¹² Kan. 1581 § 2. „Mogą oni, jeśli sędzia zezwoli, przejrzeć akta sprawy w razie potrzeby, być obecni przy wykonywaniu ekspertyzy; zawsze zaś mogą przedstawić własną relację”.

biegłych, chociaż nie są wprost równoznaczne z zeznaniami świadków i różnią się od nich, to jednak mają walor zeznań świadków z urzędu. Reasumując przepisy KPK z 1983 r. dotyczące biegłych, analogiczne zresztą do przepisów KPK z 1917 r., znajdują pełne zastosowanie w sprawach kanonizacyjnych. Innymi słowy: zasada kanonu 2019 KPK z 1917 r. została co do swej treści utrzymana także w nowym ustawodawstwie Jana Pawła II w sprawach kanonizacyjnych, choć nie obowiązuje jako prawo, ale jako styl kongregacji. Sprawy kanonizacyjne mają jednak swoją specyfikę, co powoduje, że w przepisach dotyczących ich procedury problematyka biegłych jest o wiele bogatsza. Według ustawodawstwa Jana Pawła II, uproszczonego i bardzo odformalizowanego, trudno byłoby przeprowadzić jakąkolwiek sprawę bez udziału biegłych, zwłaszcza z zakresu historii i archiwistyki¹³. Nasuwa się wniosek, że formalistyka procesowa, mająca zapewnić możliwie najwyższą pewność moralną sędziego, została zastąpiona koniecznością opinii biegłych, czyli proces został bardziej oparty na naukowych podstawach¹⁴. Podobnie w sprawach o unieważnienie małżeństwa coraz częściej powołuje się biegłych w postępowaniu dowodowym. W niniejszym studium zainteresujemy się tylko jednym rodzajem biegłych, tj. historyków, gdyż ich pozycja i zadania rodzą wiele niejasności.

2. WŁADZA POWOŁUJĄCA I KWALIFIKACJE BIEGŁYCH Z ZAKRESU HISTORII I ARCHIWISTYKI W DOCHODZENIU DIECEZJALNYM

Konstytucja apostolska *Divinus perfectionis Magister* biegłych z zakresu historii i archiwistyki nazywa ogólnie „osobami odpowiednimi” do zebrania pism niedrukowanych i wszelkich dokumentów dotyczących w jakikolwiek sposób sprawy¹⁵. Natomiast *Normy* Kongregacji z 7 lutego 1983 r. nie pozostawiają wątpliwości, iż „osoby odpowiednie” to biegli w „naukach historycznych i w archiwistyce”. Czytamy bowiem w *Normie* nr 14a, że po pozy-

¹³ M i s z t a l, *Biegli*, s. 16.

¹⁴ T e n ż e, *Prawo*, s. 245.

¹⁵ I o a n n e s P a u l u s II, *Constitutio Apostolica Divinus perfectionis Magister*, AAS, 75 (1983), s. 348-355, *Konstytucja*, I, 2.3 (dalej: *Konstytucja*).

tywnych opiniach cenzorów teologów biskup poleca zebrać wszystkie pisma sługi Bożego jeszcze nie wydane drukiem oraz wszystkie dokumenty rękopiśmienne czy drukowane, które dotyczą sprawy, i że w tego rodzaju kwerendzie winni brać udział biegli w naukach historycznych i archiwistyce. Ich udział jest szczególnie polecany w sprawach dawnych, ale nie wyklucza się ich udziału w sprawach nowych¹⁶. Trudno byłoby wykluczyć udział biegłych z zakresu historii i archiwistyki w sprawach nowych, gdyż dzisiaj w każdej sprawie zbiera się całą dokumentację dotyczącą kandydata na ołtarze.

O udziale biegłych z zakresu historii i archiwistyki jest mowa już w dekreście Piusa X (1903-1914) z 26 lipca 1913 r., zatytułowanym *De Servis Dei*¹⁷. Podobnie w *Normach* z 4 stycznia 1939 r., wydanych przez Kongregację za Piusa XI (1922-1939), polecono powoływać biegłych z zakresu historii i archiwistyki do zebrania oraz oceny materiałów w sprawach historycznych. Zostali oni nazwani przez papieża „komisją historyczną”¹⁸.

Jak już wspomniano, w ustawodawstwie Jana Pawła II biegłych takich powołuje się we wszystkich sprawach, tak dawnych, jak i nowych. O ile według ustawodawstwa Piusa X powołanie komisji historycznej należało do ordynariusza miejsca, kompetentnego do prowadzenia tego rodzaju sprawy, o tyle w ustawodawstwie Jana Pawła II kompetentny jest każdy biskup, który ma zamiar rozpocząć sprawę, czy to nową, czy dawną¹⁹. Wybór kandydata na biegłego należy do biskupa diecezjalnego. Nie wydaje się, aby biskup miał obowiązek radzić się kogokolwiek przed powołaniem biegłego. Dla dobra jednak sprawy będzie pożyteczne, jeśli uzgodni kandydatów na biegłego z zakresu historii i archiwistyki z postulatorem diecezjalnym, a także z diecezjalnym promotorem sprawiedliwości²⁰.

Czas powołania biegłych z zakresu historii i archiwistyki nie jest ściśle określony przez prawo, ale najlepiej, jeśli biskup powoła ich jeszcze przed powzięciem decyzji o wszczęciu postępowania kanonizacyjnego w diecezji, to jest zaraz po otrzymaniu pozytywnej oceny cenzorów teologów, że w pis-

¹⁶ Sacra Congregatio pro Causis Sanctorum, *Normae servandae in inquisitionibus ob Episcopos faciendis in causis sanctorum*, AAS, 75 (1983), s. 396-403, nr 14a: „Jeśli oceny cenzorów teologów są pozytywne, Biskup poleci zebrać wszystkie pisma sługi Bożego jeszcze nie wydane drukiem oraz wszystkie dokumenty historyczne rękopiśmienne czy drukowane dotyczące sprawy” (dalej: *Normy*).

¹⁷ AAS, 5 (1913), s. 436-438.

¹⁸ AAS, 31 (1939), s. 174-176.

¹⁹ *Normy*, nr 14.

²⁰ AAS, 31 (1939), s. 174.

mach kandydata na ołtarze nie ma nic przeciwnego wierze lub dobrym obyczajom²¹.

Obecne prawo nie podaje liczby biegłych z zakresu historii i archiwistyki, których powołuje biskup. W sprawach mniej skomplikowanych ich liczba może być ograniczona, natomiast w sprawach trudniejszych dobrze jest powołać dwóch lub trzech, którzy mogliby dobrać sobie jeszcze innych specjalistów z nauk pomocniczych historii jako współpracowników z zewnątrz.

Jeśli chodzi o kwalifikacje, to w każdym wypadku wymagana jest odpowiednia wiedza, gdyż prawo określa, że winni to być „biegli w historii i archiwistyce”²². *Normy* z 1939 r. domagały się od nich „udokumentowanej biegłości w znajomości metod badań historycznych i umiejętności poszukiwać archiwalnych”²³. Obecne prawo nic nie mówi, czy do nominacji na biegłego historyka potrzebny jest tytuł naukowy czy wystarczy tylko biegłość, czyli praktyczna wiedza z historii i archiwistyki. Wydaje się, iż nie chodzi o tytuł naukowy, ale o praktyczną wiedzę w odniesieniu do specyfiki sprawy. Może być wymagana wiedza z zakresu historii Kościoła, z kierunków myśli teologicznej czy filozoficznej, doktryny chrześcijańskiej, historii powszechnej lub poszczególnych nauk pomocniczych historii itp.²⁴ Dobrze byłoby, aby biegły historyk, albo jeden spośród nich, miał także wykształcenie teologiczne, a to z uwagi na fakt, że mają oni za zadanie zbierać także pisma nie drukowane, które, jak wiemy, nie podlegają ocenie cenzorów teologów.

3. PROCEDURA POWOŁANIA BIEGŁYCH Z ZAKRESU HISTORII I ARCHIWISTYKI

Zazwyczaj biskup powołuje biegłych z zakresu historii i archiwistyki na prośbę postulatora. Prośba ta jest formalnym zwróceniem się o powołanie biegłego z zakresu historii i archiwistyki i może być przedstawiona dla przykładu w następującej formule: „Ekscelencjo, Stosownie do Norm Kongregacji

²¹ Zob. *Normy*, nr 14 a.

²² *Normy*, nr 14 b.

²³ AAS, 31 (1939), s. 174.

²⁴ H. M i s z t a l, *Biografia w procesie beatyfikacyjnym*, „Prawo Kanoniczne”, 25 (1982), nr 1-2, s. 267-279.

do Spraw Kanonizacyjnych z dnia 7.02.1983 r. proszę Waszą Ekszelencję o powołanie Komisji z zakresu historii i archiwistyki (w tym teologa) do sprawy kanonizacji zmarłego N.N. w opinii świętości (lub męczeństwa)". Pismo podpisuje postulator diecezjalny.

Biskup, który ma zamiar rozpocząć sprawę, albo jest poproszony o to przez postulatora, winien wydać specjalny dekret na urzędowym piśmie kuryalnym. Dla wygody, aby później nie tłumaczyć dekretu na język obowiązujący w Kongregacji, może wydać dekret w języku łacińskim²⁵.

Zanim biegli historycy podejmą swe obowiązki, winni przed biskupem lub osobą przez niego delegowaną złożyć przysięgę wiernego wypełnienia zadania i zachowania tajemnicy. Przysięga ta nie jest nigdzie w prawie przewidziana, ale wynika z wielowiekowej tradycji i stylu prowadzenia spraw kanonizacyjnych w diecezji²⁶.

²⁵ Dekret może mieć brzmienie: „Episcopus Diocesisis ... visa instantia diei ... mensis ... anni ... N.N..., postulatoris legitime constituti, qui a nobis petiit introductionem causae canonizationis Servi Dei..., quae supremum diem obiit santitatis fama ornata in civitate ... die... mensis ... anni...; iuxta vigentes Normas Congregationis pro Causis Sanctorum diei 7.02.1983, nr 14 a-c, ante causarum introductionem peragenda sint accurate pervestigaciones circa Servorum Dei Scripta et circa documenta relationem habentia cum ipsius vita (vel cum instituto ab ipso fundato); his litteris constituimus commissionem peritorum in re historica, cuius praesesserit R. dus N.N. membra autem R. dus N.N... (historicus) et D.nus N.N... (theologus). Praefatae Commissionis munus erit scripta inedita Servi (ae) Dei, si existunt, et documenta ad causam aliquo modo pertinentia, accurate colligere, iudicium de eorum authenticitate et valore historico exprimere et votum de personalitate Servi (ae) Dei, uti ex ipsis scriptis et documentis eruitur redigere; relationem communem in scriptis exaratam, nostro competenti. Delegato praesentare et ad interrogatoria ab illo posita, respondere. Servatis de iure servandis. L. S...Episcopus Dioecesanus..., Cancellarius Curiae...”. R. Rodrigo proponuje nieco odmienną formułę. Zob. *Manuale per istruire i processi di canonizzazione*, Institutum Historicum Augustinianorum Recollectorum, 2 ed., Roma 1998, s. 149-150.

²⁶ Może ona mieć brzmienie: „Ego subscriptus Rev. Dom. N. N. ab Ex.mo ac Rev.mo Domino Episcopo N.N., vi Decreti diei ... in processu canonizationis super vita Servi Dei:N.N. in peritum in re historica deputatus, tacto pectore iuro et promitto munus mihi commissum fideliter et diligenter adimplere, meamque relationem iuxta Normas Congregationis pro Causis Sanctorum diei 07.02.1983 nr 14 c, in scriptis exarare. Insuper iuro ac promitto me secretum religiosum servaturum, nec alicui penitus meam deputationem sive sensum revelaturum, excepto dumtaxat Em.mo ec Rev.mo Episcopo vel eius Delegato, sub poena periurii.Ita promitto et iuro.

Sic me Deus adiuvet. Die...N.N.... Peritus in re historica...
Coram me ...Cancellorius Curiae Dioecesanae”.

4. ZEBRANIE I KRYTYCZNE OPRACOWANIE DOKUMENTACJI

Zadania biegłych z zakresu historii i archiwistyki obejmują: zebranie całej dokumentacji pisemnej, jej krytyczne opracowanie, przygotowanie odpowiedniej relacji z przeprowadzonych badań i wreszcie złożenie zeznań przed trybunałem beatyfikacyjnym, gdzie występują w charakterze świadków urzędowych.

Jeśli chodzi o zebranie dokumentów, to konstytucja *Divinus perfectionis Magister* wymaga od biegłych historyków i archiwistów zebrania pism niedrukowanych (listów, dzienników itp.) oraz wszystkich dokumentów w jakikolwiek sposób związanych ze sprawą. Na podkreślenie zasługuje wyrażenie tekstu prawa, iż chodzi o „zebranie” tej dokumentacji²⁷. Zatem nie postulator, ale komisja zbiera dokumentację nie wydaną drukiem. Postulator wiele może tu pomóc, nie może jednak zastąpić prac komisji. Między innymi chodzi o to, aby postulator nie zbierał ich tendencyjnie, pomijając dla przykładu pisma jego zdaniem nie służące beatyfikacji lub niekorzystne dla kandydata na ołtarze.

Jeśli chodzi o pisma niedrukowane sługi Bożego, sprawa nie wymaga komentarza, natomiast powstaje pytanie, co należy rozumieć przez „dokumenty historyczne”. *Normy* Kongregacji Obrzędów z 1939 r. precyzowały bliżej, iż chodzi tu o „wszystkie źródła pisane dotyczące życia, cnót męczeństwa, starożytnej opinii świętości lub męczeństwa albo starożytnego kultu²⁸. Można więc sądzić, że chodziło o dokumenty historyczne rozumiane w najszerszym tego słowa znaczeniu. Także i dzisiaj biegli historycy zbiorą wszystkie dyplomy, metryki, świadectwa bierzmowania, profesji zakonnej, święceń itp. Poza pismami urzędowymi należy zebrać biografie, kroniki, relacje, oświadczenia pozasądowe czy zeznania świadków z innego procesu, wycinki z prasy, znaki kultu, rzeźby, obrazy, medale, pod warunkiem, że są związane ze sprawą kanonizacyjną. Biegli historycy winni więc przejrzeć wszystkie dostępne archiwa diecezjalne czy zakonne, katedralne, kapitulne, a także archiwa świeckie. Kwerendę winni też przeprowadzić w bibliotekach i instytucjach centralnych Stolicy Apostolskiej²⁹.

²⁷ Zob. *Normy*, 11 b.

²⁸ AAS, 31 (1939), s. 174.

²⁹ Zob. *M i s z t a l*, *Biegli*, s. 95-98.

Po zebraniu całej dokumentacji do zadań biegłych z zakresu historii i archiwistyki należy krytyczne jej opracowanie. Każdy więc dokument winien zawierać tytuł, krytyczny wstęp, uwagę na temat autentyczności i wiarygodności, wskazanie na miejsce przechowywania i ewentualne wyjaśnienie niejasności lub niezgodności z pozostałą dokumentacją. Wydaje się, że biegłym z zakresu historii i archiwistyki można powierzyć także ocenę w aspekcie wiary i obyczajów pism niedrukowanych, które nie podlegały cenzurze, zwłaszcza gdy w gronie biegłych jest jeden teolog. Postulat ten jest dyskusyjny, gdyż pisma niedrukowane nie są powszechnie znane, nie rodzą więc niebezpieczeństwa wprowadzenia w błąd większej grupy ludności. Ale czy powoływać osobnego cenzora pism niedrukowanych, skoro prawo tego nie wymaga, a poza tym wszyscy biegli z zakresu historii i archiwistyki w swej relacji wyrażają się na temat osobowości sługi Bożego, jaka wynika ze zgromadzonych pism i dokumentów?³⁰ Powoływanie osobnego cenzora do oceny pism niedrukowanych w aspekcie wiary i obyczajów wydaje się zbędne.

5. RELACJA BIEGŁYCH Z ZAKRESU HISTORII I ARCHIWISTYKI

Normy Kongregacji z 1983 r. domagają się od biegłych z zakresu historii i archiwistyki złożenia biskupowi łącznie z zebranymi pismami dokładnej i oddzielnej relacji, w której referują i stwierdzają, że wiernie wypełnili zadanie. Do tej relacji mają obowiązek dołączyć listę pism i druków oraz wydać opinię o ich autentyczności i wiarygodności oraz – jak już wspomniano – wypowiedzieć się na temat osobowości sługi Bożego, jaka wynika ze zgromadzonych pism i dokumentów³¹.

W praktyce najczęściej biegli historycy na początku podają wykaz archiwów i bibliotek oraz innych miejsc, w których przeprowadzili kwerendę. Jeżeli napotkali jakieś trudności w dostępie do dokumentacji, zaznaczają to

³⁰ *Normy*, n. 14 c.

³¹ *Normy*, nr 14 c: „Po wypełnieniu zadania biegli przekazują Biskupowi łącznie z pismami zebranych dokładną i oddzielną relację, w której referują i stwierdzają, że wiernie wypełnili zadanie, dołączają listę pism i dokumentów oraz wydadzą opinię o ich autentyczności i wiarygodności, jak i na temat osobowości sługi Bożego, jaka wynika ze zgromadzonych pism i dokumentów”.

w swojej relacji. Po stwierdzeniu autentyczności i wiarygodności dokumentacji biegli historycy wypowiadają się na temat, czy jest ona wystarczająco obfita, aby rozpocząć sprawę kanonizacyjną w diecezji. Po sporządzeniu tej relacji biegli historycy dołączają do niej całą zebraną dokumentację i przekazują ją trybunałowi³².

6. PRZESŁUCHANIE HISTORYKÓW JAKO ŚWIADKÓW Z URZĘDU

Przekazanie trybunałowi dokumentacji odbywa się już podczas trwania dochodzenia diecezjalnego na specjalnej sesji. Ta sesja odbywa się zazwyczaj po zakończeniu zeznań wszystkich świadków w dochodzeniu diecezjalnym. Biegli z zakresu historii i archiwistyki są wzywani do trybunału jako świadkowie z urzędu. Taki przepis prawa sugeruje, iż winni otrzymać formalną cytację (wezwanie), podpisaną przez przewodniczącego trybunału kanonizacyjnego³³. Na sesję tę winien być wezwany także promotor sprawiedliwości. Wiadomo bowiem z przepisów ogólnego procesu kanonizacyjnego, iż brak wezwania promotora sprawiedliwości na przesłuchanie świadków powoduje nieważność akt³⁴. *Normy* z 1983 r. domagają się, aby biegli byli najpierw zaprzysiężeni, a następnie złożyli zeznania według pytań ułożonych przez promotora sprawiedliwości. Pytania te powinny dotyczyć: 1) kompletności dokonanej kwerendy oraz kompletności zebranych materiałów odnoszących się do sprawy, 2) potwierdzenia, że biegli historycy nie zniekształcili lub nie zmienili żadnego tekstu lub dokumentu³⁵.

³² *Normy*, nr 21 b.

³³ Tenor citationis Promotoris Iustitiae: „De mandato Delegati episcopalis ad construendum processum canonizationis Servi Dei ... citetur Iustitiae Promotor ut die ... h. ..., compareat in Curia Dicesana ... ad assistendum depositionis peritorum in re historica. Datum ... die, ...

..... Delegatus episcopalis

..... Notarius actarius

Testor me praefatas citationes notificasse modo ac forma a iure requisita hac die ... In fidem ... Cursor deputatus”.

³⁴ Kan. 1433: „W sprawach, w których wymagany jest udział rzecznika sprawiedliwości lub obrońcy węzła, pominięcie ich wezwania powoduje nieważność akt, chyba że sami, chociaż nie wezwani, faktycznie byli obecni, albo przynajmniej przed wyrokiem, przejrzawszy akta, mieli możliwość wypełnić swoje zadanie”.

³⁵ *Normy*, 21 b: „Należy wezwać na świadków z urzędu biegłych, którzy dokonywali poszukiwań dokumentów i przygotowywali relację z tychże dochodzeń; oni powinni stwierdzić

Z przebiegu sesji sporządza się protokół, w którym opisuje się dokonane czynności³⁶. Pytania zadawane biegłym historykom występującym na sesji jako świadkowie z urzędu są krótkie i dość formalne³⁷.

pod przysięgą: 1° że przeprowadzili wszystkie dochodzenia i że zebrali wszystko co dotyczy sprawy, 2° że nie zniekształcili lub zmienili żadnego tekstu ani dokumentu”.

³⁶ „Nel nome di Dio. Amen. Nell’anno del Signore ..., il giorno ... del mese di ... alle ore. ... davanti al sottoscritto giudice delegato nel processo di canonizzazione del Servo di Dio ...; presenti il promotore di giustizia, legittimamente citato e il sottoscritto notaio nella sala del tribunale stabilita in Curia Diocesana di ...; comparve N.N. ..., testimone d’ufficio (perito storico), il quale prestato il debito giuramento secondo la formula stabilita nella seconda sessione, e firmò come segue: Io ... ho giurato.

Prestato il giuramento, il giudice procedette all’esame di detto perito, il quale rispose come segue: Ad 1 ... Ad 2. ...

Terminato l’esame, io, notaio, lessi a voce alta al perito la sua deposizione, dandogli la possibilità di aggiungere, togliere e correggere quanto ritenesse opportuno.

Il perito la ratificò con le seguenti parole: «Giuro di aver detto la verità e confermo quanto dichiarato». Io ... ho dichiarato.

Dopo l’uscita del perito, fu chiamato a deporre ... testimone d’ufficio (secondo perito storico), il quale prestato il giuramento secondo la formula stabilita nella seconda sessione, e firma come segue: Io ... ho giurato.

In seguito firmarono il giudice delegato e il promotore di giustizia come segue:

....., giudice delegato

....., promotore di giustizia

Ed io, il sottoscritto notaio, stesi il presente verbale di tutto quanto realizzato in questa sessione, ed in fede di ciò lo firmai e timbrai col timbro del mio studio notarile.

Dato in ... a.

L. S ..., notaio attuario.

Tenor iurium:

1. L’istanza del postulatore
2. Decreto del vescovo
3. Giuramento dei periti
4. Relazione dei periti
5. Interrogatori del promotore della giustizia”.

³⁷ Pytania dla członków Komisji Historycznej w procesie kanonizacyjnym sługi Bożego: „1. Imię i nazwisko, miejsce i data urodzenia, stan cywilny, wykształcenie, miejsce zamieszkania? 2. Czy w sprawie Sługi Bożego została zebrana całkowita i wystarczająca dokumentacja, czy też nie i dlaczego? 3. Czy zebrana dokumentacja jest autentyczna, czy nie nosi śladów jakichś zniekształceń? Czy sporządzone kopie i odpisy zostały należycie uwierzytelnione? 4. Jakie rodzaje dokumentacji odnoszącej się do Sługi Bożego biegły przebadał? Czy wśród niej były pisma niedrukowane? 5. Czy biegły uczestniczył w opracowaniu pisemnej relacji i czy gotów jest przedstawić ją do akt procesu i podpisać? Czy potwierdza jej treść? 6. Czy na podstawie przestudiowanej dokumentacji biegły może wyrazić swoją opinię o osobowości a zwłaszcza o cnotach (męczeństwie) Sługi Bożego? 7. Czy biegły ma jeszcze coś do dodania, o co nie był pytany, a uważa za pożyteczne dla sprawy? 8. Czy odczytane zeznanie biegły uznaje za swoje i je podpisuje? ... dnia ...

..... Promotor Sprawiedliwości”.

Reasumując należy stwierdzić, iż w odniesieniu do biegłych z zakresu historii i archiwistyki w sprawach kanonizacyjnych w dochodzeniu diecezjalnym należy stosować w całej rozciągłości przepisy KPK dotyczące biegłych w procesie kanonicznym ogólnym (księga VII KPK). Biegły historyk w tym postępowaniu występuje jako znawca na podstawie nakazu prawa w celu zebrania dokumentacji, potwierdzenia jej wystarczalności, autentyczności i wiarygodności w sprawie kanonizacyjnej. Biegli ci na terenie diecezji zgodnie z kanonem 1575 KPK powoływani są przez biskupa diecezjalnego lub delegowanego przez niego sędziego. Zgodnie z kanonem 1577 sędzia określa w swoim dekrete poszczególne punkty, których ma dotyczyć opinia biegłego. Prawo kanonizacyjne tym się różni od przepisu kan. 1577 § 2, że biegłemu historykowi nie przedstawia się akt sprawy i innych dokumentów, ale poleca ich zebranie i krytyczne opracowanie. Rola biegłego z zakresu historii i archiwistyki odpowiada także wymogom kanonu 1578 w odniesieniu do sporządzenia pisemnej relacji, treści tej relacji i w odniesieniu do wezwania go przez sędziego do stawienia się przed trybunałem. Jasne jest, że do biegłych z zakresu historii i archiwistyki w postępowaniu kanonizacyjnym należy stosować także przepis kan. 1580, który poleca zapłacić mu wydatki i honoraria według dobra i słuszności.

7. BIEGLI KONSULTORZY HISTORYCY W KONGREGACJI

Podobnie jak przy funkcji biegłych teologów w Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, także przy biegłych historykach powstaje problem, czy mamy do czynienia z biegłymi w rozumieniu przepisów kanonów 1574-1581. Konstytucja *Divinus perfectionis Magister* biegłych z zakresu historii i archiwistyki, jacy występują w diecezji, nie nazywa wprost biegłymi, ale konsultorami. Niemniej konstytucja wyjaśnia bezpośrednio, iż konsultorzy ci mają być ekspertami w sprawach historycznych³⁸, a *Regulamin Kongregacji* z 1983 r. mówi o możliwości powołania innych historyków spoza grona konsultorów³⁹.

³⁸ Konstytucja, II, 11.

³⁹ *Regolamento della Congregazione delle Cause dei Santi*, Roma 1983, art. 10, § 1.

Regolamento z 2000 r. postanawia bardziej szczegółowo, że pozycje czy to w sprawie *dawnej* (brak zeznań świadków w odniesieniu do cnót lub męczeństwa), czy też w sprawie *casus excepti* (chodzi o kult starożytny i inne przypadki wyliczone przez Urbana VIII), jak i w sprawie *nowej* (dowodzenie cnót lub męczeństwa odbywa się za pomocą dowodu z zeznań świadków), zazwyczaj najpierw są poddawane osądowi konsultorów historyków. Wotum konsultorów historyków dotyczy rzetelności naukowej pozycji, jej wystarczalności w odniesieniu do sprawy, o którą chodzi (cnoty, męczeństwo, *casus exceptus*)⁴⁰. Zwyczajnie konsultorom historykom stawia się pytania, na które powinni w swej opinii dać wyczerpującą odpowiedź. Pierwsze pytanie dotyczy zazwyczaj pełności poszukiwań archiwalnych, drugie odnosi się do autentyczności i wiarygodności dokumentów włączonych do pozycji, czyli do ich wartości historycznej, trzecie i dalsze – są specyficzne dla danej sprawy i dotyczą np. wystarczalności materiału dowodowego na temat albo cnót, albo męczeństwa. Posiedzenie konsultorów historyków odbywa się pod przewodnictwem relatora generalnego. Naturalnie, że jest obecny także relator danej sprawy, której dotyczy podlegająca ocenie *pozycja*, ale nie może on głosować. Jest to zrozumiałe z uwagi na fakt, iż jako jej autor lub współautor jest zainteresowany pozytywnym skutkiem głosowania i dlatego mógłby być posądzony o stronniczość. Sekretarz winien dobrać do każdej sprawy konsultorów najbardziej odpowiednich, przy czym uwzględnia się język, w którym sporządzono pozycję, odpowiednie przygotowanie konsultora do epoki czy kręgu kulturowego charakterystycznego dla sprawy. Po wyrażeniu opinii przez konsultorów relator generalny zwołuje specjalne zebranie w celu dyskusji nad pozycją od strony jej wartości historycznej i wystarczalności dla osądu teologicznego. Na tym posiedzeniu odczytuje się opracowane na piśmie opinie historyków. Po odczytaniu opinii relator generalny, relator sprawy i konsultorzy mają prawo do ustnej dyskusji. Dyskusja może ujawnić nowe dokumenty, wskazać na potrzebę nowych poszukiwań. Po dyskusji ogłaszany jest ogólny wynik głosowania. Dawniej wymagano dziewięciu opinii konsultorów historyków i 2/3 spośród nich pozytywnych, czyli na dziewięciu biegłych przynajmniej sześciu musiało głosować pozytywnie. Wtedy pozycja może być uznana i przekazana do dalszego postępowania, tj. do osądu teologów. W wypadku uzyskania większości ich głosów pozytywnych sprawa może kontynuować swój bieg. Relator generalny we współpracy z relatorem sprawy

⁴⁰ Congregazione delle Cause dei Santi, *Regolamento della Congregazione delle Cause dei Santi*, Città del Vaticano 2000, art. 71.

opracowują pisemną relację (*relatio*) z posiedzenia konsultorów historyków. Następnie relacja jest drukowana łącznie z wotami konsultorów⁴¹. Metoda opracowywania tej relacji przeszła pewną ewolucję. Początkowo, za czasów Sekcji Historycznej oraz w pierwszych latach działania Urzędu Historyczno-Hagiograficznego, relacja zawierała opracowanie odpowiedzi na poszczególne pytania relatora generalnego. Obecnie relacja zawiera opinie konsultorów historyków zamieszczone w całości oraz konieczne wyjaśnienia kwestii przez nich poruszanych w tym celu, aby konsultorzy teologowie mieli wystarczający materiał do wyrażenia swojej opinii odnośnie do meritum sprawy. Relacja jest drukowana i dostarczana wszystkim zainteresowanym w sprawie na terenie kongregacji.

Szukając odpowiedzi na pytanie, czy przepisy KPK dotyczące biegłych odnoszą się do konsultorów historyków w kongregacji, należy rozważyć sposób ich powołania, stawiane im zadania i sporządzone przez nich opinie.

Konsultorów powołuje papież według stylu przyjętego w kongregacji. Papież jest najwyższym sędzią w Kościele. Tak więc w tej kwestii powołanie konsultorów historyków odpowiada dyspozycji kanonu 1575. Jednak sposób ich powołania odbiega od przepisu kanonu 1574, który sugeruje, że z pomocy biegłych należy skorzystać w szczególnych wypadkach czy to z nakazu prawa, czy decyzją sędziego, gdy jest konieczne ich przesłuchanie i opinia. Tymczasem konsultorzy historycy w kongregacji są zwyczajnie mianowani nie *ad causum* (nie do poszczególnej sprawy), ale na okresy przewidziane prawem wewnętrznym Kurii Rzymskiej⁴². Natomiast już przydział konkretnej sprawy danemu konsultorowi odbywa się nie tyle poprzez powołanie przez sędziego, ale drogą administracyjną przez sekretarza kongregacji, który w tej sprawie porozumiewa się z relatorem generalnym lub relatorem sprawy⁴³.

Jeśli chodzi o zadania konsultorów historyków, to są one analogiczne do zadań wszystkich biegłych, o których jest mowa w KPK. Specyfika spraw kanonizacyjnych decyduje o tym, że ich ocena dotyczy: 1) kompletności poszukiwań dokumentacji dokonanych w postępowaniu diecezjalnym, 2) oceny wartości historycznej przesłanego z diecezji materiału dowodowego, 3) oceny wystarczalności tej dokumentacji do wyrażenia przez konsultorów teologów opinii na temat cnót heroiczych, męczeństwa lub starożytnego kultu. Do tych

⁴¹ Tamże, art. 72.

⁴² Zob. I o a n n e s P a u l u s II, *Constitutio Apostolica*, 28 iun. 1988 a. *Pastor bonus*, AAS, 70 (1988), s. 841-912.

⁴³ Szerzej zob. M i s z t a l, *Biegli*, s. 155-164.

biegłych nie należy osąd merytoryczny, to znaczy, że nie mogą oni oceniać, czy materiał dowodowy przysłany z diecezji świadczy o świętości życia, męczeństwie lub starożytnym kulcie⁴⁴.

W zasadzie konsultorzy historycy w kongregacji wyrażają swoje opinie w sprawach dawnych, a wyjątkowo w sprawach nowych, jeśli zachodzą jakieś problemy historyczne⁴⁵. Opinie konsultorów historyków są sporządzone ma piśmie i kończą się formułami: „pozytywnie”, „negatywnie” lub „suspensywnie”. Opinie te mają charakter konsultatywny i ostateczna decyzja, czy sprawa przechodzi do dalszych etapów postępowania, należy do wyższych gremiów kongregacji (Kongres Zwyczajny)⁴⁶, a relacja z konsulty historycznej służy konsultorom teologom jako materiał do studium i decyzji merytorycznych⁴⁷.

8. WNIOSKI

Biskup prowadzący postępowanie kanonizacyjne w diecezji przy powołaniu biegłych z zakresu historii i archiwistyki winien uwzględnić nie tylko normy KPK, ale także ustawodawstwo szczególne Jana Pawła II, regulujące postępowanie w tych sprawach oraz styl prowadzenia spraw. Według przepisów szczególnych biegli historycy w sprawach kanonizacyjnych mają większe zadania niż w procesie kanonicznym zwyczajnym czy małżeńskim. Nie opierają się oni bowiem na materiale przedstawionym przez sędziego, ale sami dokonują zebrania pism niedrukowanych sługi Bożego i wszystkich innych dokumentów dotyczących sprawy. Ustawodawca bowiem spodziewa się nie tylko oceny zebranego materiału dowodowego pod względem autentyczności i wiarygodności, ale przede wszystkim zleca im zadanie fachowego zebrania całej dokumentacji i sporządzenia wspólnej relacji pisemnej *in solidum*. W tym kontekście zbieranie dokumentacji wyłącznie przez postulatora sprawy jest wbrew przepisom prawa. Postulator jest pełnomocnikiem powoda i dlatego należy go wyłączyć z jakiegokolwiek podejrzenia o wybiórcze zbieranie dokumentacji.

⁴⁴ Tamże, s. 164.

⁴⁵ *Regolamento* z 1983 r., Art. 19, § 1, 2.

⁴⁶ Tamże, Art. 21.

⁴⁷ Tamże, Art. 20.

I PERITI IN RE HISTORICA ET ARCHIVISTICA
IN LUCE DEL CIC E LEGGE
PER LE CAUSE DI CANONIZZAZIONE

S o m m a r i o

Non solo i postulatori, ma anche i periti così detti „storici”, spesso non sanno bene al quale compito sono vocati. La nomina del Vescovo diocesano non sempre contiene dettagliatamente precisato il oggetto e il modo di fare della peritia. I postulatori di solito raccolgono non solo scritti stampati del candidato ai altari ma anche tutti i documenti riguardanti la causa. Invece secondo la legge questo ultimo compito appartiene ai periti storici. Proprio loro fanno la ricerca tutti i scritti inediti della persona, che gode la fama di santità, poi danno il suo parere sull'autenticità e valore storico della raccolta documentazione. In fine chiudono suoi lavori con la relazione scritta e sottoscritta *in solidum*, e mandano la stessa relazione al Vescovo diocesano. Poi devono essere vocati durante la *inquisitio diocesana* come testi ufficiali (*testes ex officio*). Il problema principale dell'articolo è la questione della necessità l'applicazione delle norme del Codice di Diritto Canonico del 1983 secondo la disposizione del can. 1403, § 2 alle cause di canonizzazione insieme con la legge speciali cioè la Costituzione Apostolica del Papa Giovanni Paolo II: *Divinus perfectionis Magister* (25 gennaio 1983) e le *Normae* della Congregazione delle Cause dei Santi (7 febbraio 1983).

Słowa kluczowe: biegli, sprawy kanonizacyjne.

Key words: experts, causes of the canonization.